

VITA

BENYIK GYÖRGY

HOZZÁSZÓLÁS SZALMA NATÁLIA EGZISZTENCIA, KULTÚRA, LÉT CÍMŰ ÍRÁSÁHOZ

Szalma Natália nyelvileg nagyon szép dolgozatot készített, amely talán követelmény is egy olyan filozófus esetén mint Sören Kierkegaard, akinek szövegei nem csak filozófiai mélységeket tárnak fel, hanem esztétikai élvezetet is nyújtanak.

Számomra úgy tűnik, hogy a leíró módszer segítségével igyekszik egy előzetes koncepció alapján értelmezni a "Félelem és reszketés" c. művet. Újszerű értelmezésének kiindulópontja egy sajátos egyedi kultúrafogalom, mely alapvetően meghatározza Szalma Natália Kierkegaard értelmezését.

Néha olyan érzésem támad, hogy írása szellemi rokonságot mutat Mátrai L.: Kultúra és történelem c. (1977) írásával. Hallatlanul pozitívnek értékelem, — hogy szándékosan-e vagy nézőpontjából adódó logikus következtetés folytán, ezt nem lehet pontosan nyomonkövetni, — de a hit, pontosan az Ábrahám *hitének kultúra teremtő erejét elismeri*. Ezzel azon ritka tanulmányok között említhető az írás, amely Ábrahám hitét, egy nagyon sajátos hitfogalmat pozitív, bár nehezen értelmezhető valóságnak fogad el.

Ízlésemnek jobban megfelelt volna, ha ezt a felismerését Szalma Natália sokkal komolyabban veszi és ennek kifejtésére sokkal nagyobb teret szánt. Mivel eléggé egyedi nézőpontról van szó, saját nézőpontjának konfrontálása Lukács György Lélek és formák c. művével (1910) hasznos lett volna. Talán ezt a sort folytatva, érdemes lett volna magamellé állítani Széles Lászlót, (Kierkegaard gondolkodásának alapvonalai (1933), vagy megvédeni magát Suki Béla (Bevezetés — Sören Kierkegaard írásaiból 1969) marxista szemléletétől, vagy vitatkozni a katolikus filozófus Nyíri Tamás szemléletével (Filozófiai gondolkodás története, Bp. 1973. pp. 432-441.), vagy meríteni Brandestein B. tanulmányának rokon gondolataiból (Kierkegaard 1934.).

Minden érteke mellett az írás hiányosságának kell tartanom, hogy nagyon kevés szó esik Kierkegaard gondolkodásának háttéréről, a *dán protestáns teológiai gondolkodásról*. Azt sem tartom a szerzőre nézve szerencsésnek, hogy nincs az írásnak kitekintése J. P. Sartre, Gabriel Marcel, vagy K. Barth illetve K. Rahner felé. Különösen az utóbbi két teológus tekinthető Kierkegaard szellemi utódának. Szalma Natália abba a helyzetbe hozza magát tanulmányával, hogy azt gondoljuk Kierkegaard újszerű hit fogalmát ő fedezte fel, pedig Rahner és a II. Vatikáni zsinat erről alapvetően fontos írásokat tett közzé. A keresztény hitfogalom többé nem

tekinthető tárgyi jellegűnek, hanem Jézus személyének elfogadását jelenti. Bizonyára Szalma Natália is tud arról, hogy Ábrahám hitének egyedi jellegét már a Róm 4,3 is felismerte "Ábrahám hitt Istennek és ez megigazolásra szolgált" Szt. Pállal a keresztény egyházak Ábrahámot éppen ezen történetre utalva hirdetik a hit atyjának. Feltehetően ez a tipologikus szemlélet csak nézőpontjában új a keresztény egyházban Istenhez fűződő viszonyunk tartalmát illetően közös öröksége ez a hívő zsidóságnak és a kereszténységnek.

Egyetérték a szerzővel, hogy a hit nem tananyag, hanem a hívőnek azonosulni kell Ábrahámmal, sőt abban is hogy ez az azonosul olyan síkon történik, amelyben alapvetően nem zavar a történeti idő és kultúrtörténeti környezet különbsége. Mint ahogyan nem zavarta Nádas Pétert sem "Egy családregény vége" c. írásában.

Nem érték egyet a szerző azon megállapításával, hogy Ábrahám a kultúra kiválasztottja, csak abban az esetben ha kimondja, hogy ő a kultúra alatt az Istent érti. Ez esetben elfogadom állítását, de nem fogadom el az elnevezését.

Mélyen egyet érték viszont a szerző azon megállapításával, amennyiben elítéli az immanens felebaráti szeretet fogalmát, az a szeretet ugyanis amely nem irányul az ember mellett egyben Istenre is, az értéktelen számomra mint keresztény ember számára. Az ugyanis elfogadja az embert, de nem fogadja el az embert értékessé tevő abszolút értékrendet garantáló Istent. Alapvetően evangéliumi tanítást fedez fel a szerző, hiszen Jézus a végítélet meghirdetésekor az ítélet kritériumainak kihirdetésekor kinyilvánítja, hogy magát azonosítja az emberekkel "Éheztem ennem adatok..." (Mt 25, 35.s.köv.), Ábrahám dilemmáját számomra ez a deklaráció zárja le, amelyben az Isten maga köti össze az Isten és az ember szeretetet.

Úgy vélem, hogy a szerző kultúrát felértékelő szemléletmódja és egyedi Kierkegaard értelmezése semmilyen kárt nem szenvedne, ha az említett szerzőkkel folytatott párbeszéde kifejezett lenne a szövegében, sőt úgy vélem ez a párbeszéd gazdagítaná az okfejtését és alapvetően megfelelné a kultúrát felértékelő szemléletének.

SZŐNYI GYÖRGY ENDRE

A KONSZENZUS FELÉ Újabb válasz Fejér Ádámnak

Fejér Ádám válasza vitapartnereinek — Röpirat, nem értekezés — majd újabb írásai Heidegger és Eliade művei kapcsán sok olyan elemet tartalmaznak, melyek felkínálják a lehetőséget valamiféle gyakorlati konszenzusra, s ha maradnak is elméleti kibékíthetlenségek (remélem, nem kibékíthetlenségek) közöttünk, az eredeti röpirat által feltárt, s általam is el- és felismert veszélyzóna arra kötelez bennünket, hogy ne mulasszuk el észrevenni az egyetértés lehetőségét.